



Centraal Planbureau

# Werkplan 2021



Terugblik 2020

Speerpunten 2021

# Voorwoord

Op 2 maart 2020 startte ik bij het CPB. Op 3 maart mocht ik de cijfers uit het Centraal Economisch Plan presenteren aan de pers. Tijdens mijn toelichting had ik al een bang vermoeden dat die raming achterhaald was, want op dat moment verspreidde het coronavirus zich in snel tempo over de hele wereld. Het werd voor iedereen een bijzonder jaar, ook voor het CPB en voor mijzelf.

De coronacrisis heeft de samenleving in veel opzichten geraakt en ook de economische vooruitzichten zijn drastisch gewijzigd. Het CPB heeft soms snel moeten schakelen om onze analyses te kunnen richten op de actualiteit. Dat is gelukt met de verschillende coronapublicaties die we hebben afgeleverd. Ik zei het enkele maanden geleden ook in mijn speech bij de conferentie ter ere van ons 75 jarig bestaan: ‘Ondanks, of misschien wel juist in, een tijd van grote economische en maatschappelijke onzekerheid is het werk van het CPB zeer belangrijk’.

Een nieuwe directeur betekent ook een nieuwe blik op de organisatie. Ik zie een bureau met zeer betrokken en bevlogen medewerkers, een ijzersterke onafhankelijke reputatie en een kwantitatief en kwalitatief hoge productie. Ook met een goede uitgangspositie is het belangrijk om vooruit te blijven kijken. De vraag is hoe wij in de toekomst even relevant kunnen blijven en de kwaliteit kunnen blijven leveren die we willen leveren, ook met oog op de soms zeer hoge werkdruk. Hierover is binnen de organisatie op alle niveaus gesproken. Een van de gemaakte keuzes is om ons werk nog meer te richten op de grote maatschappelijke vraagstukken. Deze vraagstukken staan centraal in dit werkplan. Over de inhoud van ons werk, de inrichting van de organisatie en de relatie met de buitenwereld gaan we in 2021 verder in gesprek. Het denken over de toekomst van het bureau staat voorlopig nog niet stil en zo hoort het ook.

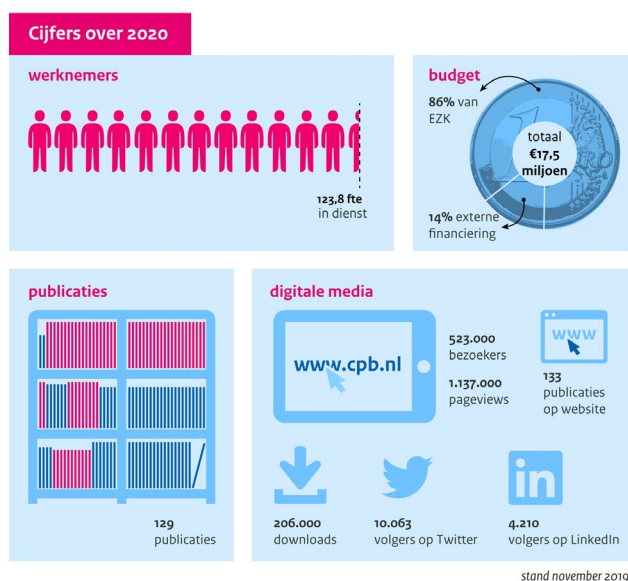
Het begin van 2021 staat voor het bureau in het teken van de doorrekening van de verkiezingsprogramma's. Het CPB heeft de politieke partijen, net als bij de voorgaande verkiezingen, de mogelijkheid geboden om hier gebruik van te maken. ‘Keuzes in Kaart’ (KiK), staat inmiddels in een langjarige traditie, die ook internationaal navolging heeft gekregen. De tiende editie zal op 1 maart 2021 verschijnen. Dan is het woord aan de kiezer, waarop het CPB naar verwachting een belangrijke rol zal spelen in het doorrekenen van beleidsvoorstellen en uiteindelijk van het regeerakkoord. Veel lopend werk (ramingen, certificeringen, al gestarte projecten) zal intussen gewoon doorgaan. Daarnaast wil het CPB aandacht blijven besteden aan de economische gevolgen van de coronacrisis en het gevoerde beleid, ook vanuit het perspectief van brede welvaart. Op dit punt wil het CPB nauw samenwerken met de collega-planbureau PBL en SCP.

Pieter Hasekamp  
Directeur Centraal Planbureau

# 1 Terugblik 2020

## Inhoudelijk

Er zijn 129 publicaties verschenen in 2020, zie onderstaande infographic. Hieronder worden er een aantal uitgelicht.



### Coronapublicaties

De coronapandemie overviel ook het bureau. Na het instellen van de eerste lockdown is het lopende werkprogramma drastisch aangepast, waarbij de expertise van het bureau werd ingezet om de gevolgen van de coronacrisis te duiden vanuit het economisch beleidsperspectief. Dit heeft geresulteerd in 17 coronagerelateerde publicaties die regelmatig hun weg hebben gevonden naar ministeriële en ambtelijke onderraden en de Ministeriële Commissie Covid 19 (MCC19). Deze publicaties hebben veel aandacht in de media gekregen.

### Ramingen

In 2020 zijn er extra economische ramingen gepubliceerd. Het CPB is in de coronacrisis in eerste instantie gaan werken met scenario's en later met scenario's naast een basisraming. Naast deze ramingen zijn er drie middellangetermijnverkenningen gepubliceerd. De laatste raming met middellangetermijnverkenning verscheen een maand eerder dan gebruikelijk, zodat er in de doorrekening van de verkiezingen gebruik van kon worden gemaakt. In totaal verschenen er acht publicaties.

Naast de macro economische effecten was er aandacht voor een inschatting van de effecten van de crisis op verschillende groepen. De coronapandemie bleek de bestaande ongelijkheid in de samenleving te vergroten en juist de toch al kwetsbare groepen verder te raken. Zo publiceerde het

CPB onder andere studies over de effecten van de schoolsluiting alsook een stresstest huishoudens samen met de AFM waarin we de financiële schokbestendigheid van huishoudens beschreven.

In juni 2020 is de jaarlijkse Risicorapportage Financiële Markten verschenen. Deze is gemaakt op verzoek van de Tweede Kamer.

### **Keuzes in Kaart en Kansrijk Beleid**

In september is de startnotitie voor partijen gepubliceerd en toegelicht. In december startten de doorrekeningen. Om recht te doen aan de toegenomen onzekerheid, kiest het CPB ervoor om de bij de vergelijkende presentatie van de langetermijneffecten van beleid dit keer alleen een kwalitatieve duiding op te nemen.

Ter voorbereiding op de doorrekeningen van de verkiezingsprogramma's, zijn elf (updates van) publicaties in de reeks Kansrijk Beleid verschenen (onder andere over belastingen, onderwijs, mobiliteit en integratie). Bij verschillende delen is hierbij samengewerkt met de andere planbureaus. Daarnaast is er een nieuwe editie van Zorgkeuzes in Kaart verschenen die tot stand kwam in samenwerking met de ministeries van VWS en Financiën. ZiK inventariseert een breed scala aan beleidsopties voor de zorg voor de volgende kabinetsperiode. Negen politieke partijen hebben voor deze publicatie maatregelen aangeleverd.

### **Pensioenakkoord**

Sinds september 2019 heeft het CPB op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de stuurgroep van de uitwerking van het Pensioenakkoord berekeningen uitgevoerd om de effecten van andere pensioenregels voor het kapitaalgedekte tweedepijlerpensioen inzichtelijk te maken. Daarnaast was het CPB als adviseur betrokken bij de uitwerking van dit Pensioenakkoord. Het CPB heeft in 2020 op verzoek van de stuurgroep verschillende berekeningen gemaakt en hiermee een bijdrage kunnen leveren aan de uitwerking van het akkoord dat in juni 2020 werd gepubliceerd.

### **Wetenschappelijke publicaties**

In 2020 heeft het bureau in totaal *volgt* wetenschappelijke publicaties gerealiseerd in internationaal wetenschappelijk tijdschriften en boeken.

## **Organisatorisch**

### **Prijs voor beste werkgever**

In maart werd het CPB benoemd tot beste werkgever in de branche Overheid en ontving in dat kader het keurmerk 3-sterrenwerkgever. Aanleiding hiervoor was een medewerkerstevredenheidonderzoek dat het CPB in april 2019 uitvoerde. De score is gebaseerd op de resultaten die het bureau scoorde op: werkgeverschap, organisatietrots, organisatierichting, waardering, werktrots en het benutten van talent. Het keurmerk Beste Werkgevers is een keurmerk van Effectory BV en Intermediair.

### **75 jarig jubileum**

Het CPB vierde in oktober haar 75-jarig bestaan met een digitale conferentie. Andere festiviteiten konden door corona niet doorgaan. De conferentie werd uitgezonden op YouTube en er hebben 500 mensen naar gekeken. Het was een gevarieerd programma met verschillende gastsprekers, onder

andere minister-president Rutte, de oud-directeuren van het CPB, Martin Visser en Mirjam van Praag reflecteerden op het bureau. Erwin Dekker blikte terug op de tijd van Tinbergen. Bas Haring presenteerde zijn boekje 'Wat willen die lui', waarin hij op verzoek van het bureau de modellen van het CPB tegen het licht houdt, zie <http://www.cpb.nl/Wat-willen-die-lui>.

### Personele wisselingen

In maart 2020 kreeg het bureau een nieuwe directeur. Gedurende het jaar zijn er zeven wetenschappelijke en twee communicatiemedewerkers aangetrokken. Ook binnen het MT en bij de programmaleiders zijn personele wisselingen geweest. De vacature voor hoofd van sector Arbeid, Onderwijs en Pensioenen wordt begin 2021 vervuld. De werkzaamheden van deze sector zijn tijdelijk ondergebracht bij de andere sectorhoofden

## 2 Speerpunten 2021

### Algemeen

De fundamentele onzekerheid over het verloop van de coronacrisis beïnvloedt ook het werkprogramma van het CPB. Veel aandacht zal uitgaan naar het in kaart brengen van de sociaaleconomische gevolgen op korte en middellange termijn. Daarnaast grijpt de coronacrisis ook in op bestaande kwetsbaarheden in de Nederlandse economie (zoals de tweedeling op de arbeidsmarkt) en op relevante trends, zoals digitalisering en (de-)globalisering. Vanwege de voortdurende onzekerheid zal het CPB er ook in 2021 rekening mee moeten houden dat we gedurende het jaar onze onderzoeksagenda zullen moeten aanpassen, net zoals we dat in 2020 hebben gedaan.

Daarnaast is 2021 een verkiezingsjaar. Het CPB zal de eerste maanden van het jaar een grote inspanning leveren om de doorrekening van de verkiezingsprogramma's van politieke partijen (Keuzes in Kaart) succesvol te kunnen afronden. Vervolgens zal naar verwachting ook tijdens de kabinetsformatie en bij het doorrekenen van het nieuwe regeerakkoord een beroep worden gedaan op de capaciteit van het bureau. De beleidskeuzes in het regeerakkoord kunnen vervolgens ook weer aanleiding geven tot nieuwe onderzoeksvragen die het CPB (al dan niet op verzoek) zal willen oppakken.

Het CPB houdt bij het opstellen van het werkprogramma voor 2021 rekening met onvoorziene activiteiten in het licht van de kabinetsformatie en de actualiteit ten aanzien van de ontwikkeling van de coronapandemie. Daarnaast wil het CPB het komend jaar gebruiken voor het opstellen van een meerjarig werkprogramma 2022-2024. Daarbij willen we in elk geval ruimte inboeken voor ontwikkeling van kennis over relevante maatschappelijke en sociaaleconomische trends en de daaruit voortvloeiend beleidsopgaven, en investeren in modelonderhoud.

## Werkprogramma

Het CPB ziet de volgende trends als leidend voor het meerjarig werkprogramma:

1. Demografie (vergrijzing en migratie)
2. Digitalisering en innovatie
3. (De-) globalisering en Europese integratie
4. Divergentie en ongelijkheid
5. Klimaat en duurzaamheid

Deze trends zullen komend jaar verder worden vertaald in onderzoeksvragen die het bureau wil beantwoorden. Ze vormen zelfstandig onderwerp van economisch onderzoek, maar vertalen zich ook in een onderzoeksagenda, in samenwerking met de andere planbureaus, die zich richt op ongelijkheid en brede welvaart.

Voor nu staan de volgende activiteiten op de planning:

### Ramingen en de doorrekeningen van beleid

- Zoals elk jaar besteedt het CPB veel tijd aan reguliere ramingen en de doorrekeningen van beleid. Daarbij zal ook gekeken worden naar alternatieven voor het huidige toeslagenstelsel.
- Extra aandacht, zoals hierboven aangegeven, gaat uit naar de doorrekening van verkiezingsprogramma's (KiK) en het regeerakkoord
- Het nieuwe macromodel Saffier 3.0 zal in 2021 worden opgeleverd

Om ruimte te creëren voor modelontwikkeling en onderzoek zal het CPB het aantal ramingsmomenten terugbrengen; de decemberraming zal met ingang van 2021 vervallen, wat geëvalueerd zal worden.

### Begrotingsbeleid

Het CPB kijkt naar nieuwe ankers: wat zijn richtpunten voor verstandig begrotingsbeleid, post-corona en in een omgeving van lage rente? Deelonderwerpen daarbij zijn:

- Cyclischeit van begrotingsbeleid
- Langetermijntrends in de overheidsuitgaven
- De relatie tussen begrotingsimpulsen en economische groei en een heroriëntatie op het houdbaarheidsbegrip

Samen met PBL en SCP ontwikkelt het CPB een aanpak voor het incorporeren van (indicatoren van) brede welvaart in de begrotingscyclus.

## **Fiscale en financiële stabiliteit**

Het CPB richt zich hierbij op:

- De werkgelegenheidseffecten van het belastingstelsel en de progressiviteit van het totale stelsel
- Belastingen op vermogen
- Kapitaal- en winstbelastingen in nationale en internationale context
- Bedrijfsfinanciering en de eigenschappen van bedrijfsbalansen (schuldfinanciering)
- De impact van beleid op vermogensopbouw van Nederlandse huishoudens

In juni zal de jaarlijkse Financiële Risicorapportage worden uitgebracht met daarbij aandacht voor de schuldopbouw bij bedrijven en huishoudens.

## **Internationaal**

Op internationaal terrein levert het CPB de maandelijkse updates van de wereldhandelsmonitor. Verder doet het programma onderzoek naar:

- De relatie tussen productiviteit en immateriële investeringen
- Internationale waardeketens
- De fundamentele vragen rond de huidige inrichting van de EMU
- De financiële stabiliteit in de Eurozone
- Het macroprudentieel beleid

Het CPB participeert in het Europese netwerk van Independent Fiscal Institutes en is de National Productivity Board voor Nederland. NPB's zijn ondermeer verantwoordelijk voor de diagnose en analyse van ontwikkelingen in productiviteit en concurrentievermogen in het betreffende Europese land.

## **Arbeidsmarkt en sociale zekerheid**

Het CPB doet allereerst onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis en van het steunbeleid. Daarnaast wordt gekeken naar:

- Veranderingen in de vraag naar arbeid
- Het beleid gericht op de onderkant van de arbeidsmarkt
- Het dalende arbeidsaanbod van mannen
- De ongelijkheid op de arbeidsmarkt verdeeld naar gender en over de levensloop
- De positie van zelfstandigen in het sociale zekerheidsstelsel
- De relatie tussen sociale zekerheid en inkomensmobiliteit.
- De macro-economische gevolgen van sociale zekerheid.

## Onderwijs en kennis

Op het terrein van onderwijs en kennis zijn de belangrijkste onderzoeksthema's:

- Allocatiemechanismen in het po/vo
- Macrodoelmatigheid in het mbo
- Het opklimmen en stapelen in het onderwijsstelsel
- Het effect van kinderopvang op de skill gap tussen kinderen
- De waarde van internationale rankings
- De effecten van de prestatiebeurs in het mbo

Daarnaast zullen al gestarte onderzoeken naar de effecten van het studievoorschotstelsel en naar het lerarentekort worden afgerond.

## Zorg

Op dit terrein vormt betaalbaarheid het belangrijkste onderzoeksthema:

- Dat betreft empirisch onderzoek naar inefficiënties en mogelijkheden voor kostenbesparing
- En het gaat om onderzoek naar het handelingsperspectief van de overheid om efficiencywinsten en kostenbesparende interventies te verzilveren

Daarnaast zet het CPB datascience-technieken in om gezondheidsrisico's en zorgkosten te voorspellen

Het CPB doet in het kader van het onderzoeksprogramma decentrale overheden onderzoek naar:

- De maatschappelijke effecten van jeugdzorg
- De relatie Wmo-wijkteams en zorggebruik onder Zvw en Wlz
- Het verband tussen de uitplaatsingsgemeente of -regio en het voorzieningengebruik van vluchtelingen

## Digitalisering en innovatie

Op dit terrein onderzoekt het CPB maatschappelijke gevolgen van technologische veranderingen en levert inzichten voor beleid.

- Met behulp van datascience wordt gekeken naar het effect van 'gevoelige variabelen' op de nauwkeurigheid en rechtvaardigheid van voorspellingen
- Er vindt onderzoek plaats naar innovatie(beleid) als langetermijndeterminant van productiviteit

## Klimaat en duurzaamheid

Het CPB onderzoekt:

- De effecten van CO<sub>2</sub>-beprijzing op verplaatsing van bedrijvigheid
- De mogelijkheden om groene innovatie te bevorderen
- Marktordeningsvraagstukken rondom de energietransitie
- Samen met PBL de beleidsuitdagingen door een verdere toename van elektrisch rijden



Verder:

- Verkent het CPB samen met het PBL de wensen en mogelijkheden voor een nieuwe scenariostudie Welvaart en Leefomgeving (WLO)
- Ontwikkelt het CPB samen met PBL een economisch model voor de circulaire economie

### **Productiviteit en groeivermogen**

- Het CPB zal als onafhankelijk expert de voorstellen ten behoeve van het Nationaal Groeifonds beoordelen
- Er wordt onderzoek gedaan naar de invloed van nieuwe bedrijven op regionale groei
- Er vindt een brede analyse plaats van integrale projecten voor infrastructuur
- Het CPB kijkt naar de samenhang tussen de rente en de groeivoet en hoe deze grootheden interacteren met de reële economie, zoals de woningmarkt
- De relatie tussen brede welvaart en het MKBA instrumentarium zal tegen het licht worden gehouden.
- Ten slotte onderzoekt het CPB de relatie tussen de groei van productiviteit en ontwikkelingen op sector- en bedrijfsniveau.

### **Woningmarkt**

- Het CPB gaat de komende tijd gebruiken om de activiteiten op het gebied van de woningmarkt te bundelen. Het bureau zal bekijken of het in het meerjarenwerkprogramma meer aandacht kan besteden aan de aanbodzijde van de woningmarkt.